

Για τις νεοελληνικές σπουδές στο Freie Universität Berlin

Μίλτος Πεχλιβάνος¹

Freie Universität Berlin

Περίληψη

Μετά από μία σύντομη σύνοψη της ιστορίας των νεοελληνικών σπουδών τον 19ο και 20ό αιώνα στα Πανεπιστήμια του Βερολίνου, το άρθρο συστήνει τις επιμέρους δράσεις της Έδρας νεοελληνικών σπουδών στο Freie Universität Berlin ως εστίας ελληνομάθειας και ως κόμβου διδασκαλίας και έρευνας του γνωστικού αντικειμένου «σπουδές του νέου ελληνισμού». Η έμφαση έγκειται στις πρωτοβουλίες σύνδεσης διδασκαλίας και έρευνας τόσο στο πλαίσιο του Ινστιτούτου Ελληνικής και Λατινικής Φιλολογίας όσο και στο πλαίσιο του Κεντρου Νέου Ελληνισμού (CeMoG) και του εκδοτικού του προγράμματος, της Edition Romiosini.

Λέξεις-κλειδιά

Νεοελληνικές σπουδές, Freie Universität.

Abstract

After a brief summary of the history of modern Greek studies in the 19th and 20th centuries at Universities in Berlin, the article presents the various activities of the Modern Greek Studies Chair at Freie Universität Berlin as a focal point of Greek language learning and as a node of teaching and research on the subject of "modern Hellenism". The emphasis lays on teaching and research interweaving initiatives both at the Institute of Greek and Latin Literature, where the Chair is located, as well as within the framework of the Center for Modern Greece (CeMoG) and its editorial program, Edition Romiosini.

Key words

Modern Greek Studies, Freie Universität.

---

¹ m.pechlianos@fu-berlin.de

Η συνάντηση των γερμανικών χωρών με τις σπουδές του νεότερου ελληνισμού πραγματοποιήθηκε τον 19ο αιώνα, καθώς η κλασικιστική ελληνολατρεία και το πολιτικό κίνημα του φιλελληνισμού διασταυρώθηκαν με το ρομαντικό λαογραφικό ενδιαφέρον και τον γερμανικό οριενταλισμό. Η πρώτη ανολοκλήρωτη απόπειρα θεσμικής εδραίωσης των νεοελληνικών σπουδών χρονολογείται στο Βερολίνο το 1840, όταν ο Johannes Franz, για σύντομο διάστημα διευθυντής των υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης του Όθωνα στην Αθήνα, ανέλαβε τη διδασκαλία και της νεοελληνικής γλώσσας από κοινού με εκείνη της κλασικής φιλολογίας μέχρι το θάνατό του, το 1851. Ότι το ενδιαφέρον των Πρώσων για τη νεότερη Ελλάδα υπήρξε πραγματιστικό, συνδεόταν δηλαδή με τη διπλωματική και εμπορική διείσδυση του γερμανικού Ράιχ στην Ανατολή, καθίσταται σαφές από το ότι, στη συνέχεια, η διδασκαλία των νεοελληνικών πέρασε στη Σχολή Ανατολικών Γλωσσών, στην οποία από το 1888 δίδαξε ο Κρητικός Ιωάννης Μητσοτάκης (1840-1905), καθηγητής μεταξύ άλλων και της πριγκίπισσας Σοφίας, μετέπειτα βασίλισσας της Ελλάδας. Παρά ταύτα, έκτοτε οι τύχες των νεοελληνικών σπουδών συνδέθηκαν στενά στη Γερμανία με εκείνες του μετακλασικού και μεσαιωνικού ελληνισμού, που στο μεταξύ είχαν αυτονομηθεί από την κλασική φιλολογία, στη βάση του παραδείγματος του Karl Krumbacher και του Πανεπιστημίου του Μονάχου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της συστέγασης, υπό το πρόσχημο ενίοτε μιας διαχρονικής «ελληνολογίας», υπήρξε ο Johannes Irmscher (1920-2000), ιθύνων νους των βυζαντινών και νεοελληνικών σπουδών τόσο στην Ακαδημία των Επιστημών όσο και στο Πανεπιστήμιο Humboldt στην πρώην Ανατολική Γερμανία. Θα χρειαστεί πάντως να περιμένουμε μέχρι τον φθίνοντα 20ό αιώνα, για να ιδρυθεί, με πρωτοβουλία του καθηγητή της βυζαντινολογίας Dieter Roderich Reinsch², αυτόνομη Έδρα νεοελληνικών σπουδών σε πανεπιστήμιο του Βερολίνου, αυτή τη φορά στο Freie Universität Berlin. Πρώτος κάτοχός της από το 1996 έως το 2007 υπήρξε ο Κωνσταντίνος Α. Δημάδης,³ στις προσπάθειες του οποίου οφείλουμε τη διμερή ελληνογερμανική συμφωνία, στη βάση της οποίας αποφεύχθηκε η εκ νέου συγχώνευση της Έδρας με τις βυζαντινές σπουδές εξαιτίας των οικονομικών περικοπών στη Γερμανία την πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα. Μολονότι πάντως η συγχρηματοδότηση από ελληνικής πλευράς έχει κατά τα τελευταία χρόνια της οικονομικής κρίσης ανασταλεί, η Έδρα στο Freie Universität προωθεί τη

² www.geisteswissenschaften.fu-berlin.de/we02/institut/mitarbeiter/Weitere_Prof/reinsch/index.html.

³ www.geisteswissenschaften.fu-berlin.de/we02/institut/mitarbeiter/Weitere_Prof/dimadisk/index.html.

διδασκαλία και την έρευνα στο πεδίο των φιλολογικών και ιστορικών σπουδών για τον Νέο Ελληνισμό με τα προγράμματα προπτυχιακών, μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών που προσφέρει, αλλά και με τα ερευνητικά προγράμματα στα οποία συνεργάζεται.⁴ Πιο συγκεκριμένα η Professur Neograezistik προσφέρει:

- ετήσιο κύκλο εισαγωγικών μαθημάτων νεοελληνικής γλώσσας (10 ώ/δ εβδομαδιαίως) ως προϋπόθεση για την εισαγωγή στις σπουδές Bachelor,
- τριετές πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών (πτυχίο Bachelor) με τις νεοελληνικές σπουδές ως πρωτεύον (90 ECTS), δευτερεύον (60 ECTS) ή τριτεύον (30 ECTS) γνωστικό αντικείμενο,⁵
- διετές πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών (πτυχίο Master) στις νεοελληνικές σπουδές (120 ECTS),⁶
- τριετή κύκλο διδακτορικών σπουδών (διδακτορικό δίπλωμα στη Neograezistik), καθώς και
- θέσεις Post-Doc ερευνητών ενταγμένων στα διεπιστημονικά ερευνητικά προγράμματα, στα οποία συμμετέχει, αλλά και στο Centrum Modernes Griechenland/CeMoG (Κέντρο Νέου Ελληνισμού), που ιδρύθηκε με δική της πρωτοβουλία στο Freie Universität Berlin.

Αν με την προσφορά αυτή η Έδρα του Βερολίνου ανταποκρίνεται στις ακαδημαϊκές της στοχεύσεις, στις οποίες και πρόκειται να εστιάσουν στη συνέχεια οι προκείμενες σκέψεις, επείγει να προταχθεί μια εισαγωγική παρέκβαση ως προς την αποστολή των νεοελληνικών Εδρών σε Α.Ε.Ι. εκτός της ελληνικής επικράτειας να λειτουργήσουν και ως (πανεπιστημιακές) εστίες ελληνομάθειας.⁷ Ο όρος άλλωστε «έδρες εξωτερικού»

⁴ Η πολυσχιδής αυτή δραστηριότητα ως μην δημιουργήσει μια εσφαλμένη εικόνα ως προς το ανθρώπινο δυναμικό μιας κατά βάση 'μονοθέσιας' Έδρας, που δεν διαθέτει επιπλέον παρά μία ακόμη λειτουργική θέση λέκτορα γλωσσικής διδασκαλίας, εκείνη της Ε. Κανακούδη-Wisniewski. Το πρόγραμμα σπουδών καθίσταται εν προκειμένω δυνατό (α) με το διδακτικό έργο των (μετα)διδακτορικών ερευνητών της Έδρας και του Κέντρου Νέου Ελληνισμού / CeMoG, που ιδρύθηκε το 2014 συμπληρωματικά προς την Έδρα, (β) με τη στήριξη των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών από επισκέπτες καθηγητές, καθώς και από αποσπασμένους εκπαιδευτικούς μέσω του Υπουργείου Παιδείας ή και, ειδικότερα, (γ) με τη διαπανεπιστημιακή συνεργασία των Εδρών νεοελληνικών σπουδών του Αμβούργου, του Βερολίνου και του Μονάχου, στη βάση της οποίας παραγματοποιούνται στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα 5 κοινά διδακτικά σεμινάρια είτε με εξ αποστάσεως διδασκαλία ή στο πλαίσιο του κοινού ετήσιου summer school.

⁵ Βλ. www.geisteswissenschaften.fu-berlin.de/we02/institut/studium/ba/ba_neograezistik/index.html.

⁶ Βλ. www.geisteswissenschaften.fu-berlin.de/we02/institut/studium/ma/ma_neograezistik/ma_neograezistik_el/index.html.

⁷ Σε σχέση με τα παρακάτω παρακολουθώ τις προτάσεις που διατυπώθηκαν το 2010 στη «Συνάντηση εργασίας για την ελληνική γλώσσα και τη γλωσσική αγωγή», διαβούλευση που οργανώθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, και ειδικότερα από την 7^η Ομάδα Εργασίας *Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (Έδρες Εξωτερικού)* με συντονιστή τον

αποβαίνει ενίοτε παραπλανητικός, συγχέοντας δύο διακριτές όσο και αλληλοτροφοδοτούμενες στοχεύσεις: προώθηση της (νεο)ελληνικής γλώσσας αφενός και αφετέρου διδασκαλία/έρευνα του γνωστικού αντικείμενου «σπουδές του νέου ελληνισμού». Ζητούμενη παραμένει έτσι ακόμη η χαρτογράφηση των «εστιών ελληνομάθειας», πανεπιστημιακών και μη, βάσει μιας τυπολογικής εξειδίκευσης, ώστε να οργανωθούν ασφαλείς δράσεις για την προώθηση της (νεο)ελληνικής γλώσσας στο εξωτερικό, του τύπου της δικτύωσης των «εστιών ελληνομάθειας», ώστε να υπάρξει διάχυση εμπειρίας και ψηφιακού ή συμβατικού υλικού για τη διδασκαλία της γλώσσας· της συνεχούς κατάρτισης των διδασκόντων και της επιμόρφωσης των (αποσπασμένων) εκπαιδευτικών που πρόκειται να αποσταλούν στο μέλλον σε «εστίες ελληνομάθειας» – με όποιαν πολιτική και από όποιον φορέα κι αν πρόκειται να γίνει αυτό·⁸ της συντονισμένης ενημέρωσης για τις προσφερόμενες σήμερα δυνατότητες υποτροφιών γλωσσικής εκμάθησης, θερινών σχολείων ή προγραμμάτων γλωσσικής κατάρτισης καθώς και θέσεων πρακτικής άσκησης για αλλοδαπούς σπουδαστές της (νεο)ελληνικής που διατίθενται από πανεπιστημιακούς ή άλλους φορείς στην Ελλάδα· της επικοινωνίας, τέλος, των «εστιών ελληνομάθειας» με τα συναρμόδια Υπουργεία και τους άλλους ελληνικούς και ομογενειακούς φορείς στο πλαίσιο της αλληλοενημέρωσης και της αναζήτησης στρατηγικών για την ευαισθητοποίηση της ελληνικής πολιτείας αλλά και της ομογένειας στη διαμόρφωση μακροπρόθεσμων επενδυτικών πολιτικών στη γλωσσική εκπαίδευση.

Στην κατεύθυνση πάντως αυτού του παραπληρωματικού ρόλου της ως προς την πολιτική προώθησης της νεοελληνικής γλώσσας η Έδρα του Βερολίνου (όσο υποστηρίζεται από το Υπουργείο Παιδείας με την απόσπαση στην Έδρα εξειδικευμένων εκπαιδευτικών) προσφέρει πέραν των επιμέρους ακαδημαϊκών πτυχίων και μαθήματα διδασκαλίας νεοελληνικής γλώσσας για φοιτητές όμορων γνωστικών αντικείμενων του Freie Universität (αλλά και των υπόλοιπων πανεπιστημίων του κρατιδίου του Βερολίνου), λ.χ. για φοιτητές κλασικής φιλολογίας, αρχαιολογίας, σλαβικών ή τουρκικών σπουδών που ενδιαφέρονται να διδαχθούν την ελληνική γλώσσα και να αναγνωρίσουν τα μαθήματα

υπογράφοντα και σκοπό την αποτύπωση της κατάστασης στις «Έδρες Εξωτερικού» και τη δημιουργία ενός Κόμβου Πανεπιστημιακών Εστιών Ελληνομάθειας.

⁸ Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να υπογραμμιστεί πως απαραίτητη είναι η συμμετοχή της Έδρας στην επιλογή του εκάστοτε προς απόσπαση εκπαιδευτικού. Είναι τόσο διαφορετικές ανά χώρα και πανεπιστήμιο οι ουσιαστικές ανάγκες που, πλάι στα τυπικά προσόντα, οι προς απόσπαση εκπαιδευτικοί θα πρέπει να πληρούν τα κρινόμενα ανά περίπτωση ως ουσιαστικά.

τριών διακριτών επιπέδων γλωσσομάθειας στα οικεία προγράμματα σπουδών τους, ενώ έχει οργανώσει και ένα ψηφιακό σύστημα εξάσκησης των γλωσσικών γνώσεων για τους ενδιαφερόμενους σπουδαστές.⁹ Καθώς, άλλωστε, μετά τις οικονομικές περικοπές στο Παράρτημα του Ιδρύματος Ελληνικού Πολιτισμού στο Βερολίνο η Έδρα στο Freie Universität αποτελεί κατ' ουσίαν τη μοναδική εστία ελληνομάθειας στη γερμανική πρωτεύουσα, η ευθύνη χάραξης μιας στρατηγικής στο πεδίο αυτό είναι ακόμη μεγαλύτερη. Μεσοπρόθεσμα έτσι η Έδρα θα όφειλε να επιδιώξει το άνοιγμά της προς τη γερμανική δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με την απόπειρα να προσφέρει προαιρετικά μαθήματα νεοελληνικής γλώσσας στα κλασικά σχολεία του Βερολίνου, όπου διδάσκεται η αρχαιοελληνική γλώσσα, ώστε να ενισχυθεί για τους μαθητές η παράλληλη ανάπτυξη της αρχαιογνωσίας και της σύγχρονης ελληνομάθειας. Το σχέδιο αυτό, που έχει βρει την ένθερμη υποστήριξη της Ελληνικής Πρεσβείας στο Βερολίνο, συνιστά μια από τις άμεσες προτεραιότητές μας, έχει τεθεί προς διαβούλευση στο Υπουργείο Παιδείας και θα συνέτεινε στη δημιουργία ενός (ζωτικής σημασίας και για την ελκυστικότητα του ίδιου του γνωστικού αντικειμένου) κόμβου ελληνομάθειας στη γερμανική πρωτεύουσα.

***

Με περίπου 100 εγγεγραμμένους φοιτητές από τη Γερμανία, την Ελλάδα, αλλά και αρκετές άλλες χώρες της ανατολικής και νοτιοανατολικής Ευρώπης (αλλά και εντός ενός πυκνού ευρωπαϊκού δικτύου φοιτητικής και ερευνητικής κινητικότητας), η Έδρα του Βερολίνου επιχειρεί να εκφράσει μian πολυπρισματική αντίληψη για τις σπουδές της νεοελληνικής γλώσσας, ιστορίας και λογοτεχνίας: καλλιεργώντας τον διάλογο με τη διαχρονική «ελληνολογία», με τις ευρωπαϊκές λογοτεχνίες και τη γενική και συγκριτική φιλολογία, αλλά και με τις ιστορικές σπουδές της νοτιοανατολικής Ευρώπης και τις οθωμανικές/τουρκικές σπουδές. Πρόκειται για την απάντησή μας στο βασικότερο πρόβλημα που έχουν να αντιμετωπίσουν οι νεοελληνιστές εκτός των τειχών του εθνικού πανεπιστημίου: πώς θα σταθεί δυνατό να προσελκύσουμε περισσότερους σπουδαστές σε ένα περιφερειακό γνωστικό αντικείμενο, όπως είναι εκ των πραγμάτων εκείνο των

---

⁹ Βλ. σχετικά: www.geisteswissenschaften.fu-berlin.de/we02/griechisch/neograezistik/e_learning/sprache/index.html.

νεοελληνικών σπουδών. Κατά την εκτίμησή μας, ο παραγωγικότερος δρόμος είναι να πολλαπλασιάσουμε τις οπτικές γωνίες μέσω των οποίων μπορούν να προσεγγίσουν οι φοιτητές μας τις σπουδές τους, να αναδείξουμε δηλαδή τον διαπολιτισμικό πλούτο των σπουδών του νέου ελληνισμού και την εγγενή διεπιστημονική τους σύσταση.¹⁰ Καθώς, για να θυμίσω την προγραμματική θέση στη γραμματολογία του Κ. Θ. Δημαρά, ο ελληνικός πολιτισμός εκφράζεται μέσα στην αδιάκοπη ανανέωση την οποία προκαλούν οι επαφές του με τους ξένους πολιτισμούς και η όποια ιδιοτυπία του προκαλείται από αυτές τις πλούσιες και ποικίλες επιδράσεις και επαφές του, οι νεοελληνικές σπουδές οφείλουν να κινούνται συστηματικά προς την κατεύθυνση της συγκριτικής ανάλυσης, της μελέτης της πολιτισμικής κινητικότητας, της αναζήτησης ευρύτερων, υπερεθνικών πλαισίων αναφοράς και ερμηνευτικών σχημάτων. Θα κόμιζε κανείς φυσικά γλαύκες στο εθνικό κέντρο, υπογραμμίζοντας πως προτεραιότητα έχουν οι ελληνικές διασταυρώσεις με τις πολιτισμικές παραδόσεις της γλωσσικής κοινότητας στην οποία βρίσκεται ενταγμένο το εκάστοτε πανεπιστημιακό πρόγραμμα νεοελληνικών σπουδών, στην περίπτωση μας η μελέτη των ελληνογερμανικών διασταυρώσεων.¹¹

Το τριετές προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών της Έδρας στο Βερολίνο έχει οργανωθεί ως εισαγωγή στις νεοελληνικές σπουδές με γνωστικούς άξονες τη νεοελληνική γλώσσα, την ιστορία και τη λογοτεχνία· η διδασκαλία γίνεται στα γερμανικά και στα ελληνικά, αλλά στην πορεία των τριών ετών πυκνώνει η χρήση της ελληνικής ως γλώσσας διδασκαλίας. Τα γλωσσικά μαθήματα οργανώνονται σε οκτώ εξαμηνιαία μαθήματα (τέσσερις διδακτικές ενότητες), που πέραν της κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου εκβάλλουν στο τρίτο έτος των σπουδών σε σεμινάρια ιστορίας της γλώσσας και εξοικείωσης με παλαιότερες γλωσσικές μορφές της νέας ελληνικής αλλά

¹⁰ Επειδή πάντως οφείλουμε να είμαστε πραγματιστές, οι σπουδές τη σημερινή εποχή έχουν αναπόφευκτα και τον χαρακτήρα επαγγελματικής κατάρτισης. Ειδικότερα για τη Γερμανία, με ισχυρή την παράδοση της ελληνικής μετανάστευσης, οι Έδρες νεοελληνικών σπουδών θα είχαν έναν σημαντικό ρόλο να διαδραματίσουν: την κατάρτιση εκείνων των εκπαιδευτικών που θα διδάξουν την ελληνομάθεια στα δίγλωσσα ελληνογερμανικά σχολεία. Αυτό βέβαια θα απαιτούσε έναν σχεδιασμό από μεριάς της ελληνικής πολιτείας, η οποία εξακολουθεί πάντως να επιλέγει τη λύση της απόσπασης πλήθους εκπαιδευτικών από την Ελλάδα για να καλυφθούν οι ανάγκες αμιγώς κατά κανόνα ελληνικών σχολείων της Γερμανίας. Είναι αυτονόητο πως η κοστοβόρα αυτή πολιτική, η οποία εκτός των άλλων εμποδίζει την ουσιαστική ένταξη των μαθητών στο πολύγλωσσο ευρωπαϊκό περιβάλλον, πρέπει να τύχει άμεσης επανεξέτασης.

¹¹ Πρόκειται για ένα πεδίο στο οποίο έχουν συστηματικά δραστηριοποιηθεί οι νεοελληνικές έδρες της Γερμανίας, βλ. για παράδειγμα τους τόμους *Hellas verstehen: Deutsch-griechischer Kulturtransfer im 20. Jahrhundert* και *Die Okkupation Griechenlands im Zweiten Weltkrieg. Griechische und deutsche Erinnerungskultur*, που έχουν επιμεληθεί η Χρυσούλα Καμπά und η Μαριλίτσα Μητσού το 2010 και 2015, καθώς και το συνέδριο *Perceptions of History in Germany and Greece*, που οργάνωσε στο Πανεπιστήμιο του Αμβούργου ο Ulrich Moennig το 2016 (<https://lecture2go.uni-hamburg.de/l2go/-/get/v/19163>).

και σε σεμινάρια λογοτεχνικής μετάφρασης και μεταφραστικής θεωρίας από τον αποσπασμένο εκπαιδευτικό, μεταφραστή και συγγραφέα, Χρήστο Αστερίου. Τα τέσσερα εξαμηνιαία μαθήματα (δύο διδακτικές ενότητες) της νεοελληνικής ιστορίας στοχεύουν αφενός στην εποπτεία της ιστορίας της νεότερης Ελλάδας (αλλά και της Κύπρου και της ελληνικής διασποράς) από τον 18ο αιώνα μέχρι τις μέρες μας και αφετέρου στην εξειδίκευση σε θέματα που κρίνουμε πως ενδιαφέρουν τους αυριανούς νεοελληνιστές της Γερμανίας: ιστορία των ελληνογερμανικών σχέσεων· ιστορία των μεταναστευτικών ροών· Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος και μεταπολεμική ιστορία· ιστορία του Κυπριακού. Τα οκτώ, τέλος, εξαμηνιαία μαθήματα (τέσσερις διδακτικές ενότητες) της νεοελληνικής λογοτεχνίας έχουν προσανατολισμό τόσο ιστοριολογιοτεχνικό (υποστηριζόμενο από καινοτομικό ψηφιακό διδακτικό υλικό¹²) όσο και ερμηνευτικό· αφενός εποπτεύουν τις λογοτεχνικές πρακτικές από τη δημόδη βυζαντινή γραμματεία και την κρητική ακμή έως τη λογοτεχνία του 19ου και 20ού αιώνα, αφετέρου εστιάζουν, εισαγωγικά, στη μεθοδολογία της φιλολογικής και ερμηνευτικής εργασίας όσο και, εν είδει παραδειγματικής εμβάθυνσης, σε επιλεγμένα σώματα κειμένων στη βάση είτε των γραμματολογικών κατηγοριών των λογοτεχνικών ειδών, ρευμάτων, σχολών και γενεών ή θεματικών και μορφολογικών υποσυνόλων της λογοτεχνικής επικοινωνίας. Ο τριετής κύκλος ολοκληρώνεται με την εκπόνηση της πτυχιακής εργασίας, τα θέματα της οποίας αντλούν κατά κανόνα από τις διδαχθείσες διδακτικές ενότητες. Δείγματος χάριν ας αναφερθούν, ως αποτύπωση ιδίως του πολύχρωμου φάσματος, κάποια από τα πρόσφατα επιμέρους θέματα: «Η προφορικότητα στη μονολογική αφήγηση και η μετάφρασή της: Θανάσης Βαλτινός, *Μπλε βαθύ, σχεδόν μαύρο*»· «Οι ελληνικές μεταφράσεις του *Ονείρου καλοκαιρινής νύχτας* του Σαίξπηρ»· «Τα παιδιά του ελληνικού εμφυλίου: διάσωση ή πολιτική μεθόδευση;»· «Εκπαιδευτικό σύστημα και πολιτική στα Δωδεκάνησα της ιταλικής κυριαρχίας»· «Η εικόνα της νεότερης Ελλάδας στο έργο των Théophile Gautier και Gérard de Nerval»· «Μεταξύ διχασμένης μνήμης και postmemory: η βαριά σκιά του ελληνικού εμφυλίου»· «Ο αστυνόμος Χαρίτος στα γερμανικά: δοκιμή μεταφραστικής κριτικής»· «Η εικόνας της Ελλάδας στη γερμανική ποπ μουσική (Schlager)»· «Το δημοψήφισμα για το Σχέδιο Ανάν στον ελληνικό και γερμανικό τύπο»· «Εκπαιδευτική

¹² Βλ. www.geisteswissenschaften.fu-berlin.de/we02/griechisch/neograezistik/e_learning/literaturgeschichte/index.html.

μετανάστευση από την Ελλάδα: οι διδακτορικές διατριβές στο Freie Universität Berlin (1948-2009)».

Σε αντίθεση με τους προπτυχιακούς φοιτητές, που προέρχονται, κατά κανόνα, από τη Γερμανία και αρκετοί από αυτούς έχουν ήδη δίγλωσση, ελληνογερμανική παιδεία, οι περισσότεροι μεταπτυχιακοί συνεχίζουν μετά από προπτυχιακές σπουδές σε ελληνικά ή άλλα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια και επιλέγουν το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο και λόγω του διεθνούς προσανατολισμού του. Στις μεταπτυχιακές σπουδές, έτσι, η γνώση της γερμανικής δεν θεωρείται αναγκαία συνθήκη για την εγγραφή, ενώ οι μεταπτυχιακές διπλωματικές εργασίες και οι διδακτορικές διατριβές συντάσσονται μετά από σχετικό αίτημα του υποψήφιου και στην αγγλική ή την ελληνική γλώσσα. Το διετές μεταπτυχιακό πρόγραμμα είναι οργανωμένο σε επτά διδακτικές ενότητες (δύο, κατά κανόνα, διδακτικών αντικειμένων), δύο από τις οποίες αποτελούν προϊόν συνεργασίας των Εδρών νεοελληνικών σπουδών στο Αμβούργο, το Βερολίνο και το Μόναχο: Λογοτεχνία και πολιτισμική ιστορία του Νέου Ελληνισμού (16ος-19ος αι.)· Νεοελληνική λογοτεχνία (20ος-21ος αι.)· Νέα Ελληνική γλώσσα: Διδακτική της γλώσσας, Ιστορία της γλώσσας και Γλωσσολογία· Λογοτεχνική ανάλυση, Εκδοτικά ζητήματα, Πολιτισμικές μεταφορές – Επισκόπηση βασικών εννοιών (E-Learning)· Λογοτεχνική ανάλυση, Εκδοτικά ζητήματα, Πολιτισμικές μεταφορές – Εξειδικευμένα σεμινάρια (Summer School)· Γλώσσα και ύφος λογοτεχνικών και γραμματολογικών κειμένων· Προοπτικές της έρευνας στις σπουδές του Νέου Ελληνισμού. Ο διετής κύκλος ολοκληρώνεται με την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας· μολοντί έχουν εκπονηθεί εργασίες με θέματα που επίσης τοποθετούνται σε ένα ευρύ φάσμα ερευνητικών ζητήσεων (λ.χ. «Οψεις του αριστερού ανανεωτικού λόγου. Η περίπτωση της Φούλας Χατζιδάκη»· «Φιλολογική Ηχώ (1893-1898). Η απόπειρα ζύμωσης στο πολιτισμικό υπόβαθρο της Πόλης»· «Η ιστοριογραφική διάσταση στο έργο του Σ. Α. Κουμανούδη (1818-1899)»· «Το “ανατολικό ιδανικό”. Εικόνες από την Οργάνωση Κωνσταντινουπόλεως (1908-1912)»· «Το αίτημα για αυτονομία της τέχνης στα περιοδικά *Η Τέχνη* (1898-1899) και *Ο Διόνυσος* (1901-1902)»· «Τα συναισθήματα στην ποίηση του Καβάφη. Μια γνωσιακή προσέγγιση στο θέμα του πένθους»· «Για την έννοια του μεταμοντέρνου/μεταμοντερνισμού στην ελληνική θεατρολογία»), κάτι που μπορεί να οδηγήσει στη συνεπόπτευση της εργασίας από συνάδελφο ενός γειτονικού γνωστικού κλάδου, πολλά θέματα αντλούν εύλογα από το πεδίο της μελέτης των ελληνογερμανικών πολιτισμικών μεταφορών: «Το Γερμανικό

Επιστημονικό Ινστιτούτο (DWI) στα χρόνια της Κατοχής (1941-1944) και ο ρόλος του επιστήμονα. Μια άλλη όψη της γερμανικής εξωτερικής πολιτισμικής πολιτικής»· «Από το “νησί” στη μητρόπολη: Αναζητώντας το Βερολίνο στη νεοελληνική λογοτεχνία. Όψεις και αντικατοπτρισμοί»· «Οι ελληνογερμανικές πολιτιστικές σχέσεις στη διάρκεια της δικτατορίας (1967-1974)»· «Η διαμόρφωση της εξέλιξης της ελληνικής τουριστικής πληροφορίας στη Γερμανία και ο τουριστικός οδηγός»· «Ανθολογίες της νεοελληνικής λογοτεχνίας στη Γερμανία – στρατηγικές και λειτουργίες».

Η πύκνωση αυτή είναι προγραμματική (και ως προς αυτή λόγος θα γίνει στη συνέχεια στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του Centrum Modernes Griechenland), την ίδια στιγμή, πάντως, τεκμηριώνει τη βούληση να συναρτηθεί η διδασκαλία με την έρευνα, όπως κατεξοχήν συμβαίνει με τους υποψήφιους διδάκτορες και μεταδιδάκτορες στην Έδρα του Βερολίνου. Σε αυτούς ανατίθεται διδακτικό έργο συναφές με την ερευνητική τους δραστηριότητα, η οποία συχνά άλλωστε συνδέεται με κάποιο από τα ερευνητικά προγράμματα, τα οποία εκπονούν ή με τα οποία συνεργάζονται οι νεοελληνικές σπουδές. Πέραν του CeMoG, ο επιστημονικός συνεργάτης του οποίου Marco Hillemann εκπονεί διδακτορική διατριβή με θέμα την πρόσληψη του Friedrich Schiller στον ελληνικό 19ο αιώνα, αναφορά ας γίνει εδώ στο ερευνητικό πρόγραμμα (ερευνητές: Νικόλας Πίσσης και Κώστας Σαρρής) στο πλαίσιο του διεπιστημονικού ερευνητικού κέντρου *Episteme in Bewegung* με θέμα την ιστορία της (επιστημονικής) γνώσης στα χρόνια των Ελλήνων *homines novi*, της δυναστείας των Μαυροκορδάτων, στην Οθωμανική αυτοκρατορία (1641-1730), στον ορίζοντα του οποίου ολοκληρώθηκε η διδακτορική διατριβή του Νικόλα Πίσσης με θέμα τη Ρωσία στο πολιτικό φαντασιακό του ελληνικού κόσμου από το 1645 έως το 1725 και εκπονείται η διδακτορική διατριβή του Marco Cerasoli για τον Αντώνιο Κατήφορο, καθώς και στο ερευνητικό πρόγραμμα σε συνεργασία με την Ακαδημία Επιστημών Βερολίνου και Βραδεμβούργου «Viaggio da Berlino a Zante» με θέμα τις πολιτισμικές μεταφορές, συχνά μέσω Ιταλίας, ανάμεσα στη Γερμανία και τον Ιόνιο χώρο και την παρουσία εκεί της γερμανικής κλασικής φιλοσοφίας και ρομαντικής ποιητικής τον 19ο αιώνα (ερευνητές: Αγγέλα Γιώτη, Δημήτρης Καρύδας και Μιχαήλ Λειβαδιώτης), στη θεματική του οποίου έχει ήδη εκπονηθεί η διδακτορική διατριβή του τελευταίου «Οι μεταφράσεις του Νικολού Λούντζη για τον Διονύσιο Σολωμό. Ποιητική, συμφιλοσοφία και πολιτισμικές μεταφορές». Πλάι στη διατριβή αυτή τα τελευταία δύο χρόνια ολοκληρώθηκαν (και επίκειται η έκδοσή τους στη σειρά «Hermeneumata» της

Edition Romiosini του CeMoG) οι διδακτορικές διατριβές των Bart Soethaert («Η στροφή προς το παρ<ελθ>όν. Ορίζοντες του ιστορικού μυθιστορήματος στην Ελλάδα (1935-1950)»), Όλγας Μπεζαντάκου («Μουσικές πρακτικές στη νεοελληνική πεζογραφία. Η διακαλλιτεχνικότητα από τον συμβολισμό στον μοντερνισμό») και Μαρίας Ακριτίδου («Όψεις του παρελθόντος του ‘νέου ελληνισμού’ στο σύγχρονο νεοελληνικό μυθιστόρημα. Αφηγηματική τροπικότητα και ιστορική ποιητική»).

***

Παραπληρωματικά προς την Έδρα νεοελληνικών σπουδών ιδρύθηκε στο Βερολίνο το 2014, χάρη στην υποστήριξη του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος και του Freie Universität, το Κέντρο Νέου Ελληνισμού (CeMoG), που αποσκοπεί στην ενίσχυση της Έδρας με επιμέρους ερευνητικές δράσεις (λ.χ. με τη συστηματική μελέτη της ιστορίας των ελληνογερμανικών σχέσεων), στην καλλιέργεια της διεπιστημονικότητας (εντάσσοντας λ.χ. την προβληματική των κοινωνικών και πολιτικών επιστημών, χάρη στη θέση της επισκέπτριας καθηγήτριας Σεβαστής Τρουμπέτα που χρηματοδότησε στο πλαίσιο του Κέντρου για δύο χρόνια η Γερμανική Υπηρεσία Μορφωτικών Ανταλλαγών), αλλά και στη διεύρυνση του βεληνεκού της Έδρας, στο μέτρο που τόσο με τις εκδηλώσεις του όσο και με το εκδοτικό πρόγραμμα της Edition Romiosini το CeMoG απευθύνεται και στην εξωπανεπιστημιακή δημόσια σφαίρα του Βερολίνου ή και ευρύτερα της Γερμανίας – πρωτίστως με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση, σε συνέργεια με το Κέντρο Ψηφιακών Συστημάτων του Πανεπιστημίου και με τη συντονιστική ευθύνη του συνεργάτη μας Bart Soethart, όλων των αναγκαίων ψηφιακών υποδομών και καινοτομικών εφαρμογών του CeMoG, καθώς και με τη συνδρομητική τετράμηνη περιοδική ενημερωτική έκδοση (www.cemog.fu-berlin.de/newsletter).¹³ Σε τελική ανάλυση, το Κέντρο αυξάνει την ορατότητα ενός, για τα διεθνή δεδομένα, μικρού πανεπιστημιακού γνωστικού αντικειμένου, καθώς επιχειρεί να λειτουργήσει ως γέφυρα ανάμεσα στο Βερολίνο και την

¹³ Περισσότερες πληροφορίες: ιστότοπος του Κέντρου Νέου Ελληνισμού (στα αγγλικά, γερμανικά και ελληνικά): www.cemog.fu-berlin.de· εκδηλώσεις στο πλαίσιο δράσεων του CeMoG: www.cemog.fu-berlin.de/aktivitaeten/veranstaltungen/index.html· επιλεγμένα δημοσιεύματα για το CeMoG στον Τύπο: www.cemog.fu-berlin.de/presse/pressespiegel/index.html· εκδοτικό πρόγραμμα Edition Romiosini/CeMoG: www.edition-romiosini.de· συνεχής ενημέρωση μέσω Facebook (www.facebook.com/CentrumModernesGriechenland και www.facebook.com/EditionRomiosini) και Twitter: twitter.com/CeMoG_Berlin.

Ελλάδα, ως δυναμικός κόμβος συνάντησης όσων ενδιαφέρονται για τις σπουδές του Νέου Ελληνισμού στο εξωτερικό και την καλλιέργεια των διμερών ελληνογερμανικών σχέσεων.

Τρεις είναι οι βασικοί πυλώνες του Κέντρου, που προφανώς βρίσκονται σε συνέργεια μεταξύ τους και συντονίζονται στη δημιουργία δικτύων: ερευνητικών δικτύων και συνεργασιών ο πρώτος, ο δεύτερος δικτύων ιστορικής πληροφορίας και ο τρίτος αναγνωστικών δικτύων. Χωρίς τον πρώτο πυλώνα τίποτε από τα παραπέρα δεν θα ήταν εφικτό: πρόκειται για τη συνάντηση και συνεργασία όσων νιώθουν την ανάγκη να συναντηθούν και να εκτεθούν στη συνεργασία στο πλαίσιο των πολυάριθμων συναντήσεων εργασίας που έχει προκαλέσει το CeMoG, των συνεδρίων, διαλέξεων και εκθέσεων βιβλίου. Τα επίπεδα της διμερούς συνεύρεσης εδώ ποικίλλουν, από το αφιέρωμα στην ιστορία της αντιδικτατορικής αντίστασης στη Γερμανία, στο οποίο ο αείμνηστος Δ. Ν. Μαρωνίτης θυμήθηκε την επιφυλλίδα του για την επίσκεψη του Günter Grass στην Αθήνα της επταετίας, τη δημόσια εκδήλωση με τον Κώστα Γαβρόγλου και τον ομόλογό του από γερμανικής πλευράς Thomas Rachel για τη συνεργασία σε ζητήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και τη συζήτηση του Τάσου Γιαννίτη με τους Ulf-Dieter Klemm και Wolfgang Schultheiß, επιμελητές μιας σημαντικής έκδοσης για την ελληνική κρίση, έως τη συνάντηση εργασίας για τη μετάφραση, έκδοση και προώθηση της περιφερειακής ελληνικής λογοτεχνίας στη Γερμανία με τη συμμετοχή επαγγελματιών του βιβλίου, μεταφραστών και εκδοτών, την ομιλία του τότε Προέδρου του Ευρωπαϊκού δικαστηρίου Βασίλειου Σκουρή για τις ελληνογερμανικές μορφωτικές σχέσεις ή την παρουσίαση των προγραμματικών σχεδίων της *documenta 14* από τον επιμελητή της Adam Szymczyk. Παρά την πολυσυλλεκτική αυτή εξωστρέφεια το CeMoG δεν παραμελεί πάντως τον ακαδημαϊκό χαρακτήρα του, όπως το πιστοποιούν τα επιστημονικά μας συνέδρια, λ.χ. τα συμπόσια για την Ελλάδα και τη Γερμανία στο κάτοπτρο της ιστορίας της φιλοσοφίας, την Ελλάδα της Κατοχής ή τους Έλληνες της πρώην Ανατολικής Γερμανίας, τα αφιερώματα στους κορυφαίους πεζογράφους Θανάση Βαλτινό και Πέτρο Μάρκαρη, αλλά και η σημαντικότερη μέχρι στιγμής επιστημονική μας συνάντηση, το «12^ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας» το 2015, τα πρακτικά του οποίου αριθμούν 1287 σελίδες και έχουν ενταχθεί στο εκδοτικό πρόγραμμα της Edition Romiosini.

Ο δεύτερος πυλώνας αφορά σε ένα επανερχόμενο θέμα των προκείμενων σκέψεων, στη μελέτη των ελληνογερμανικών διασταυρώσεων και πολιτισμικών μεταφορών. Προς την κατεύθυνση αυτή, της διαχείρισης και δικτύωσης της ιστορικής πληροφορίας, έχουμε δημιουργήσει μια καινοτομική βάση δεδομένων, που θα είναι διαθέσιμη στους ενδιαφερόμενους ερευνητές μέσα στο 2018, και σχεδιάζουμε ένα μακροπρόθεσμο εγχείρημα, μιαν Εγκυκλοπαίδεια για την ιστορία των σχέσεων του Νέου Ελληνισμού και του γερμανόφωνου κόσμου. Πρόκειται για ένα φιλόδοξο έργο αναφοράς στο διαδίκτυο και προώθησης των Νεοελληνικών Ψηφιακών Σπουδών, που θα προσπαθήσει να συγκεντρώσει με διεπιστημονικό άνοιγμα τους πολλούς παλαιότερους και νεότερους ερευνητές (και άλλες τόσες ερευνήτριες) γύρω από τις ελληνογερμανικές διασταυρώσεις και να προσφέρει ένα δίγλωσσο εκδοτικό forum για την τακτοποίηση των όσων γνωρίζουμε και την παραγωγή νέας γνώσης. Την εγκυκλοπαίδειά μας την έχουμε δομήσει σε μικροϊστορίες, σε μακροϊστορίες και σε μετα-αφηγήματα, και σχετικές προεργασίες έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια με το πρόγραμμα του Κέντρου «Ενίσχυση έρευνας για τις ελληνογερμανικές πολιτισμικές και επιστημονικές μεταφορές».

Ο τρίτος πυλώνας αφορά την προώθηση στη Γερμανία της ελληνικής λογοτεχνίας ή μελετών σχετικών με την ελληνική πολιτισμική ιστορία μέσω της ψηφιακής βιβλιοθήκης και του εκδοτικού προγράμματος Edition Romiosini/CeMoG, με την ένταξη δηλαδή του Romiosini Verlag της Νίκης Eideneier σε πανεπιστημιακά συμφραζόμενα. Η Edition Romiosini του Κέντρου Νέου Ελληνισμού συμβάλλει στην αναγνωσιμότητα της νεότερης Ελλάδας στη Γερμανία με τις τρεις σειρές της: Λογοτεχνία, Πραγματογνωσία και Επιστήμη. Όλες μας οι εκδόσεις είναι online προσβάσιμες για ελεύθερη ανάγνωση στην ιστοσελίδα της Edition, και ως εγγεγραμμένος αναγνώστης έχει κανείς τη δυνατότητα είτε να διαβάσεις στο ψηφιακό περιβάλλον το βιβλίο στο σύνολό του ή, εφόσον το επιθυμείς, να το παραγγείλεις σε έντυπη μορφή: σε όλα τα γερμανικά βιβλιοπωλεία, από την ίδια την ιστοσελίδα μας, είτε πάλι σε κάποιο από τα ηλεκτρονικά βιβλιοπωλεία. Τα τελευταία δύο χρόνια έδειξαν πως η καινοτομία αυτή αποδίδει, αυξάνοντας την ορατότητά μας και συντελώντας στη διάδοση της Edition, που περιλαμβάνει (με την επιμέλεια του συνεργάτη του CeMoG Κώστα Κοσμά και τη συνδρομή ενός πυκνού δικτύου συνεργατών και συνεργατριών, φίλων του εκδοτικού οίκου της Κολωνίας, με τη γνώση τους για το πώς διαμεσολαβείς μεταξύ ελληνικής και γερμανικής γλώσσας και εμπειρίας) μεταφράσεις, συνοδευμένες από προλόγους ή

επίμετρα, που εξειδικευμένοι μελετητές έχουν συντάξει, λογοτεχνικών κειμένων των Μέλπως Αξιώτη, Θανάση Βαλτινού, Χάρη Βλαβιανού, Σωτήρη Δημητρίου, Στρατή Δούκα, Άλκης Ζέη, Ανδρέα Καρκαβίτσα, Μιμίκας Κρανάκη, Ηλία Κουλουκουντή, Πέτρου Μάρκαρη, Χριστόφορου Μηλιώνη, Στράτη Μυριβήλη, Δημήτρη Νόλλα, Διδώς Σωτηρίου, Άγγελου Τερζάκη, Στρατή Τσίρκα και Γιώργου Χειμωνά, αλλά και μελετών των Ελένης Βαροπούλου, Γιάννη Βούλγαρη, Ρένας Μόλχο και Βίλμας Χαστάογλου-Μαρτινίδη, Ρίκας Μπενβενίστε, Κώστα Σημίτη και Βασίλειου Σκουρή.

Ο μετασχηματισμός ενός ιστορικού εκδοτικού οίκου, από τον οποίο πήραμε τη σκυτάλη, σε πανεπιστημιακό συνεπάγεται πάντως την αλλαγή ορισμένων προτεραιοτήτων. Ως εκδοτικό ενός Κέντρου Νέου Ελληνισμού, η Edition Romiosini δεν έχει ως αποκλειστικό στόχο τη διάδοση της λογοτεχνίας· με τις δύο από τις τρεις σειρές, τη σειρά Sachbuch/Πραγματογνωσία και τη σειρά Fachliteratur/Επιστήμη, παρουσιάζει στο γερμανόφωνο αναγνωστικό κοινό εκδόσεις για τη νεότερη και σύγχρονη Ελλάδα που λείπουν από τη γερμανική βιβλιογραφία, μονογραφίες, πρακτικά συνεδρίων και διδακτορικές διατριβές. Ας αναφερθούμε μόνο στη μονογραφία του Γιάννη Βούλγαρη για την Ελλάδα της μεταπολίτευσης, ένα βιβλίο αναγκαίο για να κατανοήσει ο Γερμανός αναγνώστης τη σημερινή Ελλάδα, ή στη μελέτη της Ρίκας Μπενβενίστε για την αντίσταση, την εκτόπιση και την επιστροφή όσων Εβραίων της Θεσσαλονίκης επέζησαν από το Ολοκαύτωμα. Από την άλλη, η Edition Romiosini δεν επικεντρώνεται στη διάδοση της σύγχρονης λογοτεχνίας, εκείνης δηλαδή που γράφεται σήμερα· η μέριμνά μας είναι η δημιουργία μιας ευρύχωρης μεταφρασμένης βιβλιοθήκης της ελληνικής λογοτεχνίας πρωτίστως του 20ού αιώνα, και οι επιλογές μας από το αρχείο των εκδόσεων της Νίκης Eideneier τον χαρακτήρα αυτόν έχουν. Χάρη στη χρηματοδότηση της Edition Romiosini από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος κατά τα πρώτα χρόνια της Edition επανεκδόθηκαν ή πρόκειται να επανεκδοθούν με τις νέες προδιαγραφές στη σειρά Belletristik/Λογοτεχνία κάποιοι από τους κλασικούς της πεζογραφίας, λ.χ. ο Ανδρέας Καρκαβίτσα, ο Στράτης Μυριβήλης ή ο Άγγελος Τερζάκης, αλλά κυρίως ακολουθήθηκαν οι καλές επιλογές του Romiosini Verlag στα της μεταπολεμικής (και μεταπολιτευτικής) πεζογραφίας, ποίησης και θεατρικής γραφής. Κάποια αφηγηματικά έργα επανεκδόθηκαν ή πρόκειται να επανεκδοθούν (όπως τα *Ματωμένα χρώματα* και η *Εντολή* της Σωτηρίου, το *Contre-Temps* και οι *Φιλέλληνες* της Κρανάκη, το *N' ακούω καλά τα' όνομά σου* του Δημητρίου ή το *Καλαμάς και Αχέροντας* του Μηλιώνη), για

άλλους συγγραφείς προχωρήσαμε σε πληρέστερη από την υπάρχουσα επιλογή από το έργο τους (όπως με τους τόμους με κείμενα του Δημήτρη Νόλλα, του Γιώργου Χειμωνά και του Θανάση Βαλτινού, προσθέτοντας λ.χ. το *Ναυαγίων πλάσματα*, τον *Εχθρό του ποιητή* ή μεταξύ άλλων τον *Τελευταίο Βαρλάμη* και τον *Ανάπλου*), εμπλουτίσαμε τέλος τη βιβλιοθήκη με νέους τίτλους, εγκαινιάζοντας λ.χ. το εκδοτικό μας πρόγραμμα με τη μετάφραση των *Ακυβέρνητων Πολιτειών* του Στρατή Τσίρκα, ή περιλαμβάνοντας σε αυτό την *Ιστορία ενός αιχμαλώτου του Στρατή Δούκα* και την *Κάδμω* της Μέλπως Αξιώτη.

Από τις εκδόσεις που βρίσκονται ήδη στην ιστοσελίδα στη σειρά Belletristik/Λογοτεχνία η συντριπτική πλειοψηφία ανήκει πάντως στο αφηγηματικό είδος. Αυτή την εικόνα επιδιώκουμε το επόμενο διάστημα να την ανατρέψουμε, στρεφόμενοι σε έργα από την περιοχή της ποιητικής και θεατρικής γραφής· ως αναφερθούν μόνο εν είδει καταλόγου εδώ οι επιλογές μας από την ποίηση (Μανώλης Αναγνωστάκης, Χάρης Βλαβιανός, Μιχάλης Γκανάς, Κική Δημουλά, Διονύσης Καψάλης, Γιάννης Κοντός, Τίτος Πατρίκιος, Μίλτος Σαχτούρης, Τάκης Σινόπουλος, και φυσικά Κ. Π. Καβάφης) και το θέατρο (Λούλα Αναγνωστάκη, Δημήτρης Κεχαΐδης & Ελένη Χαβιαρά, Γιώργος Μανιώτης, Πέτρος Μάρκαρης, αλλά και ο *Ερωτόκριτος* στη θεατρική διασκευή του Σπύρου Ευαγγελάτου). Από τα υπόλοιπα άμεσα σχέδιά μας ως υπογραμμιστεί εδώ ένα μόνο, ιδίως γιατί διορθώνει μία ακόμη προβλέψιμη παρανόηση: ότι δηλαδή επιδιώκοντας τη δημιουργία μιας βιβλιοθήκης της ελληνικής λογοτεχνίας του 20ού αιώνα (κυρίως του δεύτερου μισού του) αδιαφορούμε για τη διάδοση της σύγχρονης μας λογοτεχνίας, εκείνης του 21ου αιώνα. Η Μαρία Τοπάλη έχει έτσι ετοιμάσει για την Edition μια ανθολογία ελληνικής ποίησης του 21ου αιώνα, η οποία θα εκδοθεί σε μετάφραση του Torsten Israel μέσα στο εαρινό εξάμηνο του 2018.

***

Με τις παραπάνω δράσεις και πρωτοβουλίες, άλλες από αυτές βραχυπρόθεσμες, άλλες μεσοπρόθεσμες ή, ευχής έργον, μακροπρόθεσμες, η Έδρα και το Κέντρο Νέου Ελληνισμού επιδιώκουν να προσθέσουν υπεραξία στο γνωστικό αντικείμενό τους, τη διδασκαλία και την έρευνα στην περιοχή των νεοελληνικών σπουδών. Η καθυστερημένη πρόσληψη του Στρατή Τσίρκα στη γερμανική βιβλιαγορά και μόνο βοηθάει να κατανοήσουμε τα εμπόδια που έχει να αντιμετωπίσει λ.χ. η νεοελληνική λογοτεχνία για

να συναντήσει το γερμανικό κοινό, πόσο μάλλον η επιστημονική μελέτη της για να ενταχθεί με όρους ισοτιμίας στη γερμανική ακαδημαϊκή συζήτηση. Η ευρύχωρη μεταφρασμένη βιβλιοθήκη του CeMoG για τον νέο ελληνισμό επιδιώκει να συμβάλει δίνοντας το παρόν, σε μια ιστορική μάλιστα συγκυρία που πλείστα όσα στερεότυπα και προκαταλήψεις έχουν, αναχρονιστικά, επιστρέψει στην Ευρώπη του 21ου αιώνα. Υπό την έννοια λοιπόν ενός ακόμη οιονεί αναχρονισμού, το Κέντρο παραμένει απαραίτητο για την Έδρα, ενώ υπό άλλες συνθήκες δεν θα έπρεπε να έχει υπάρξει: τη στιγμή που ως επιστημονική κοινότητα επιδιώκουμε τη συζήτηση σε επίπεδο ευρωπαϊκό και μετα-εθνικό, το να “πρέπει” να ιδρυθεί ένα Κέντρο διμερούς ενδιαφέροντος συνιστά σύμπτωμα μιας συγκυρίας που θα χρειαστεί να υπερβούμε, μαζί με όλες εκείνες τις τετριμμένες περί Ελλάδας αντιλήψεις, παλαιότερες και πρόσφατες. Η επιλογή, για παράδειγμα, της εικονογράφησης στην επίσημη ιστοσελίδα του CeMoG, εικόνες που οι περισσότερες μας έχουν παραχωρηθεί από το Μουσείο Μπενάκη, είναι απολύτως ενδεικτική: αντί για τον μυθολογικό Ίκαρο, φερ’ ειπείν, ο Καραγκιόζης του Σπαθάρη, καθώς έρχεται αντιμέτωπος με την προηγμένη τεχνολογία πιλοτάροντας ένα αεροπλάνο· αντί για τον Παρθενώνα, η Πορτάρα της Νάξου από μια υδατογραφία του Γερμανού Τόμας Χόπε, ένα ανολοκλήρωτο οικοδομικό σχέδιο εξαιτίας της οικονομικής κρίσης στην τότε συγκυρία – χωρίς να φοβηθούμε τον αυτοσαρκασμό θα μπορούσε η εικόνα να αναγορευτεί σε έμμεση απόδειξη της συνέχειας του ελληνικού πολιτισμού· και προφανώς η γέφυρα Ρίου-Αντίρριου, η γέφυρα Χαριλάου Τρικούπη, που συνδέει αλληγορικά για το CeMoG τη νοτιοανατολική με την κεντρική και βόρεια Ευρώπη, αλλά και υπενθυμίζει ένα αίτημα της ελληνικής κοινωνίας που χρονίζει, εκείνο του εκσυγχρονισμού της, αλλά και τις διαδοχικές διαψεύσεις του τόσο τον 19ο όσο και τον 20ό αιώνα.